

Prio Geografi 8

Lärraranvisning Textview

Verksnummer: 40330

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Sidspecifika förändringar**
Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar som är gjorda i den pedagogiskt anpassade boken. Det kan till exempel vara en övning som omarbetats eller en bild som flyttats.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Prio Geografi 8

Författare: Ahlberg Wiwi

ISBN: 978-91-523-0574-4

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Sidspecifika förändringar.....	3
Till läsaren.....	7
Pedagogiska tips	8
Bildbeskrivningar	9

Generella förändringar av boken

- Vid arbetet med anpassningen av denna bok har vi uppmärksammat att olika tryckningar av boken kan skilja sig åt en hel del, trots att de har samma ISBN-nummer. Vi har i anpassningsarbetet utgått från den senaste tryckningen som fanns tillgänglig men det kan vara bra att undervisande pedagog är uppmärksam på att eventuella skillnader kan förekomma.
- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Svällpappersbilderna kan klibba ihop och den tryckta punktskriften, i exempelvis innehållsförteckning och nycklar, riskerar att plattas till och om de förvaras liggande. Den tillfälliga doft som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta hinner också avta tills de ska användas av eleven.
- Baksidestexten har flyttats till bokens början.
- Flera bilder med lågt informationsvärde har strukits.
- Bilder som är viktiga för förståelse av texten har återgetts i bildbeskrivningar.
- Bilder och text har flyttats på, och mellan, sidorna för att underlätta läsning.

- Boken innehåller textrutor. Dessa rutor har i anpassningen genomgående gjorts om till brödtext.
- Några bilder kompletteras med svällpappersbilder.
- På ett ställe har text gjorts om till definitionsordlistor.
- I vissa fall har beskrivningar av bilder och text som hör till bilder infogats direkt på sidorna som brödtext eller citat.
- Felstavningar, av misstag utelämnade ord, och liknande i förlagan har i vissa fall rättats.
- Onödiga versaler i rubriker har ändrats till gemener.
- Tabeller har i två fall gjorts om till listor.
- Kursiv- och fetstil i originalet har genomgående ersatts med versaler.

Sidspecifika förändringar

8-10

1:a och 2:a stycket i brödtexten på sidan 10 har flyttats till sidan 8 och placerats ovanför rubriken "Att köpa gammalt är det nyaste".

14-15

1:a och 2:a stycket i brödtexten på sidan 15 har flyttats till sidan 14 och placerats ovanför rubriken "Tikal - en storstad med miljöproblem".

20

Bilderna av de fyra miljömärkena på sidan beskrivs i texter som är infogade direkt på sidan.

21-23

De tre första styckena i brödtexten på sidan 23 har flyttats till sidan 21 och placerats längst ned på sidan (under "Ungefär så här kan det låta vid klimatförhandlingarna:").

30-32

Texten och bilden på sidan 32 ("Var kommer din mobil ifrån?") har flyttats till sidan 30 och placerats längst ned på sidan. Bilden har gjorts om till en lista med rubriken "Ursprunget för fyra viktiga mineraler som ingår i en mobiltelefon". Återvinningsymbolen i bildens nedre vänstra hörn är infogad längst ned på samma sida som en egen beskrivning/text.

32-33

De två första styckena i brödtexten på sidan 33 har flyttats till sidan 32 och placerats ovanför rubriken "Var kommer din mobil ifrån?".

38-39

Texten och bilden på sidan 39 (om kalkbrytning på Gotland) har i sin helhet flyttats till sidan 38 och placerats ovanför rubriken "Kol, grafit och diamanter".

38-39

Texten med rubriken "Kol, grafit och diamanter" nedtill på sidan 38 har flyttats till sidan 39.

45-46

1:a och 2:a styckena i brödtexten på sidan 46 har flyttats till sidan 45.

55-58

Stycket med rubriken "El bär energi" på sidan 58 har flyttats till längst ned på sidan 55. Bildtexterna till bilderna upptill på sidan (Energibärare och Energikällor) har gjorts om till definitionsordlistor som ligger på sidan 55.

65-67

De tre styckena ovanför rubriken "Värme från jordklotet" på sidan 67 har flyttats till längst ned på sidan 65.

71-74

Allt text- och bild på sidan 74 (Geografi reportage: Livet i Qatar) har flyttats till längst ned på sidan 71

73-74

Texten och bilden med rubriken "Peakteorin" på sidan 73 har flyttats till sidan 74.

73-75

All texten med - och under - rubriken "Risker med skiffergas" på sidan 75 (inklusive bilden/kartan) har flyttats till sidan 73.

73-76

Text och bild ovanför rubriken "Kärnkraft" på sidan 76 har flyttats till sidan 73.

76-78

1:a stycket på sidan 78 har flyttats till längst ned på sidan 76.

83-84

Texten med rubriken "Passivhus, nollenergihus och plusenergihus" på sidan 83 har flyttats till sidan 84.

94-96

De två första styckena (med bilden av traktorn) på sidan 96 har flyttats till längst ned på sidan 94.

96-97

Hela texten med rubriken " Geografi Reportage: Tjugo kilo bananer!" på sidan 97 har flyttats till sidan 96.

97-98

Texten och bilden ovanför rubriken "Risodling" på sidan 98 har flyttats till sidan 97.

98-100

1:a stycket på sidan 100 har flyttats till längst ned på sidan 98.

102

Texten på bilden har ställts upp som två listor (Samtliga bilder har strukits).

108-110

Texten med rubriken "Ekologiskt jordbruk" på sidan 110 har flyttats till längst ned på sidan 108.

111-115

1:a stycket i brödtexten på sidan 115 (ovanför rubriken "Urskog") har flyttats till längst ned på sidan 111.

116-118

1:a stycket i brödtexten på sidan 118 (ovanför rubriken "Hyggeskogsbruk eller hyggesfritt?") har flyttats till sidan 116 och placerats ovanför rubriken "Allemansrätten".

117

Rubriken "Nutida skogsbruk i Sverige i fem steg" har infogats högst upp på sidan i anpassningen.

118-119

Stycket i brödtexten på sidan 119 (ovanför rubriken "Hus, möbler, papper, tyg, bränsle ...") har flyttats till längst ned på sidan 118.

119

Bilderna av de två ursprungsmärkena på sidan beskrivs i texter som är infogade direkt på sidan.

121-125

Stycket ovanför rubriken "Fångstkvoter" på sidan 125 har flyttats till längst ned på sidan 121.

122

Bilden med olika fiskarter har ställts upp som lista (Bilden har strukits).

123

En beskrivning av bild/kartan på sidan har infogats som en lista under rubriken "Hav och fångstzoner".

137-138

Punkterna på uppslaget har strukits (Den tillhörande texten har gjorts om till rubriker).

144-148

All text på sidan 148 (inklusive bilden/fotot) ovanför rubriken "En svensk cykel" har flyttats till längst ned på sidan 144.

153-155

De tre översta styckena i texten på sidan 155 har flyttats till längst ned på sidan 153.

159-160

1:a stycket på sidan 160 (ovanför rubriken "Idéer om handel") har flyttats till sidan 159 och placerats ovanför rubriken "Tyst handel".

162

Mindre (grammatiska) justeringar har gjorts i listan på sidan.

163

Bilden är struken.

170-172

De två första styckena på sidan 172 (ovanför rubriken "Vägar och broar") har flyttats till längst ned på sidan 170.

186-188

Brödtexten och bilden av akvedukten ovanför rubriken "Nya handelsstäder" på sidan 188 har flyttats till längst ned på sidan 186.

191

Bildbeskrivningen av bilden med de tre stadsmodellerna under rubriken "Hur storstäder växer fram - tre modeller" har infogats direkt på sidan. Bildtexterna har i samband med detta strukits då de ingår i bildbeskrivningen.

190-192

De tre första styckena på sidan 192 har flyttats till längst ned på sidan 190.

192-194

Texten ovanför rubriken "2000-talets städer" på sidan 194 har flyttats till längst ned på sidan 192.

195-197

De två översta styckena i texten på sidan 197 (ovanför rubriken "Inte bara kaos") har flyttats till längst ned på sidan 195.

203-206

De två översta styckena i texten på sidan 206 (ovanför rubriken "Västra hamnen i Malmö") har flyttats till längst ned på sidan 203.

204-205

Texten/listan på sidan 205 har flyttats till längst ned på sidan 204 (som en del av listan).

Till läsaren

Det finns bildbeskrivningar och svällpappersbilder till några av bilderna i boken.

Flera bildbeskrivningar och svällpappersbilder kompletterar varandra. Du behöver då använda dem tillsammans.

Stavfel och några andra fel i förlagan har rättats.

Bilder och text har flyttats mellan sidor.

Några bildbeskrivningar har skrivits direkt på sidorna.

Baksidestexten är flyttad till bokens början.

Fet och kursiv stil skrivs med stora bokstäver.

Pedagogiska tips

- Det är viktigt att eleven har god ordning på sin dokumentation av svar och liknande genom att exempelvis ha en särskild fil på datorn med just denna bok och antecknar kapitel/avsnitt och när man svarar.
- Eleven med synnedsättning behöver mer tid till vissa uppgifter och det har eleven rätt till även vid prov.
- Eleven med synnedsättning måste få tid att läsa igenom text eller bildbeskrivningar.
- Berätta mer om bilderna som förekommer i boken. Bildbeskrivningar och svällpappersbilder täcker ofta inte in helt vad bilden visar. Bildbeskrivningar kan aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får. Samtala om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse som de seende eleverna.
- Några bildbeskrivningar är väldigt detaljerade. Du kan som pedagog välja ut det som är viktigt för undervisningssituationen och läsa bildbeskrivningen tillsammans med eleven.
- Många bildbeskrivningar och svällpappersbilder kompletterar varandra. Eleven behöver då använda dem tillsammans.
- Komplettera bildbeskrivningarna med hjälp av svällpapperskartorna i bilagan (Norden, Europa och Världen) genom att använda vaxsnören och häftmassa.
- Ritmuff kan med fördel användas för att komplettera bildbeskrivningar och svällpappersbilder.

Bildbeskrivningar

6

Foto. En liten jordglob vilar i två kupade händer. Globen är upptill försedd med ett metallbeslag med en ögla.

7

Svart-vitt foto. En tjej som är klädd i en ärmlös tunn sommarklänning sitter vid ett kombinerat skrivbord och bokhylla och läser i en bok.

På hyllorna framför henne står bland annat en rad böcker, en liten transistorradio och en liten modernistisk skulptur.

7

Foto. En liten pojke sitter på golvet med ryggen stödd mot en säng som är helt täckt med olika gosedjur (däribland ett mycket stort lejon).

8

Foto. En tjej iförd pälsmössa går omkring i en "second hand" butik med kläder och skor. Hon bär flera utvalda plagg över sin vänstra arm.

9

Två satellitfoton över Aralsjön som togs med 12 års mellanrum.

År 2000: Stora områden i de östra och mindre områden i västra delarna av sjön är redan torrlagda.

År 2012: Endast en liten del av sjöns grundare områden har undgått att torrläggas. I övrigt återstår bara några av sjöns djupaste delar i väster och norr. Resten utgörs nu av saltöken.

10

Schematisk teckning. Nedtill återges ett jordklot där en stor "tårtbit" som omfattar nordöstra Afrika och hela Asien har "skurits ut".

Ovanför jordklotet återges de 20- och 80 procenten som omnämns i bildtexten som två staplar med små kvinno- och manssilhuetter (rött för de 20 procenten och grönt för de 80).

11

Tre foton:

Upptill: Vatten forsar med stor kraft ur en öppnad lucka i ett vattenkraftsdämme.

I mitten: En byggnad där hela taket är täckt med solceller (I bakgrunden skimtar berg med delvis snöklädda toppar).

Nedtill: Vindkraftspark med väldiga vindmöllor som står ute i havet.

13

Schematisk framställning. Ett fotavtryck är indelat i följande sex fält med stiliserade (förenklade) teckningar (återgivna uppifrån och ned):

- Yta för koldioxidupptag (Löv- och barrträd under ett moln)
- Betesmark (Betande ko)
- Skogsmark (Traktor bland löv- och barrträd)
- Fiskevatten
- Odlingsmark
- Bebyggd mark

14

Foto. "Pyramid" uppförd i sten med brant sluttande "trappstegsformade" sidor.

Framtill leder en mycket brant trappa upp till en liten fönsterlös byggnad som kröner "pyramidens" topp.

15

Foto. Badstrand vid ett azurblått hav.

I förgrunden halvligger och sitter stora skaror av badklädda turister på framställda solstolar.

Några enstaka parasoller av flätad halm ger en mycket begränsad skugga.

17

Foto. Två kungsörnar sitter på en klipphäll. Fåglarna har brunspräcklig fjäderdräkt med vita inslag och kraftig näbb med nedåtböjd spets.

17

Foto. En orangutang klättrar bland trädgrenar. Djuret, som - så när som på det hårlösa ansiktet - är helt klätt med lång rödbrun päls, griper om grenarna med såväl fötter som händer.

18

Diagram där tre kurvor visar dels hur många jordklot som krävs för den ekonomiska och befolkningsmässiga utvecklingen fram till nutid, dels för två alternativa utvecklingar fram till år 2050.

Diagrammet återges:

1960-2008

- Ekologiskt fotavtryck: Människans förbrukning av resurser stiger från att motsvara ca 0,75 jordklot år 1960 till 1,5 jordklot år 2008.

2008-2050, scenarier

- Den nuvarande utvecklingen fortsätter: Förbrukningen stiger tills den motsvarar ca 2,8 jordklot år 2050.
- Hastigt minskad resursförbrukning: Förbrukningen börjar istället sjunka tills den motsvarar 1,0 jordklot år 2050.

18

Foto. En bulldozer skyfflar ihop en stor hög av sopor som omfattar allt från en gammal simfot till allehanda trädgårdsavfall.

19

Foto. Fyrhörnig gul skylt med en svart pil som beskriver en "u-sväng" från uppåtgående till nedåtgående.

20

Foto. En man står på huk vid ett stort antal späda trädplantor som spirar ur svarta plastpåsar fyllda med rödaktig jord.

I bakgrunden skymtar tät lövskog.

21

Foto. Två personer med långa gula gummihandskar hjälper fågeln genom att den ene håller om djurets långa näbb medan den andre försöker tvätta dess känsliga fjäderdräkt ren från olja.

22

Undervattensfoto. Botten på ett korallrev med många olika sorters koraller.

Många av korallerna på bilden är kritvita till färgen.

Några fiskar syns inte till.

24

Foto. En shortsklädd Johan Rockström står på knä vid vattenbrynet och låter vatten rinna mellan fingrarna på sin kupade hand.

25

Foto. Tre forskare som är klädda i vita skyddsdräkter med tättsittande kapuschonger, gummihandskar och solglasögon arbetar med att borra ut en borrhäla ur isen.

26

Karta över Nordpolen med omgivningarna.

På kartan är följande utmärkt:

- Norra polcirkeln - Omfattar större delen av Grönland, den nordligaste delen av den skandinaviska halvön, hela Rysslands/Sibiriens ishavskust, norra delen av Berings sund och Alaskas och nordöstra Kanadas kust och öar.

- Område där medeltemperaturen är mindre än 10 grader C i juli - Sammanfaller i stor utsträckning (mer eller mindre) med polcirkeln förutom att det även omfattar hela Grönland med omkringliggande landområden i sydväst och hela Berings sund med ökedjan Aleuterna i nordväst.

29

Flygfoto. Dagbrott fotat rakt uppifrån.

Marken är fullständigt uppgrävd och terrasserad (utgrävd i stora "trappsteg").

Inte ett grönt strå är urskiljbart.

Rakt under kameran står bland annat en grävskopa och en stor gruvtruck.

30

Teckning. Följande artefakter (föremål tillverkade av människan) återges ovanför en antydd del av jorden:

satellit

mobiltelefon

glas med sked

passagerarflygplan

personbil

sportflygplan

stövel

lastbil

fotogenlampa

fraktfartyg

industribyggnad eller kraftverk

skjorta

fiskebåt

31

Foto. En bärnsten som innehåller flera bevingade insekter hålls upp mot ljuset (mellan tumme och pekfinger).

31

Teckning. En del av jordskorpan med en vulkan (som har ett utbrott) i genomskärning.

Under vulkanen ligger ett stort område med het magma. Magman omges av ett område som till största delen ligger under det omgivande grundvattnets nivå.

Följande numrerade händelser ingår i bilden:

1. Malmrika mineral i magman är tunga och sjunker till botten.
2. Grundvatten cirkulerar i jordskorpan och löser upp metaller.
3. Metall transporteras av vattnet och avsätts i jordskorpan.

34

Svart-vitt foto. En guldgrävare står på knä vid ett vattendrag och sänker ned sin vaskpanna (en sorts stor och grund metallskål) i vattnet.

Han skyddar sitt skäggiga ansikte från solen genom att bära en bredbrättad hatt med hög kulle.

35

Foto. Diodora är en kvinna i övre medelåldern med dåliga tänder.

Hon bär en röd sjal över hjässan och är klädd i en fläckfri ljust mintgrön blus.

37

Världskarta där ett antal infogade cirkeldiagram representerar de viktigaste malmproducenterna.

Ett inledande diagram återger dessutom de olika malmsorternas andel av världens totala malmproduktion.

I de övriga diagrammen motsvarar diagrammets/cirkelns totala storlek landets andel av den globala malmproduktionen i procent.

Sektionerna i diagrammen ("tårtbitarna") anger även de produktion i procent.

(Observera dock att alla sifferuppgifter nedan är ungefärliga).

Världens totala produktion av olika malmsorter (100 %):

- järnmalm - 37 %
- koppar - 16 %
- guld - 13 %
- zink - 5 %
- bly - 5 %
- manganmalm - 5 %
- molybden - 4 %
- silver - 3 %
- platina - 3 %
- bauxit - 2 %
- nickel - 2 %
- övrig - 5 %

De viktigaste malmproducenterna (uppställda efter "storleksordning"):

19-5 % av världsproduktionen:

- Kina: järnmalm <50 %, guld 12 %, zink 10 %, koppar 8 %, manganmalm 7 %, molybden 7 %, nickel 3 %, silver 1,5 %, bauxit 1 %, bly 0,5 %
- Australien: järnmalm 60 %, guld 12 %, koppar 10 %, zink 5 %, bly 4 %, manganmalm 3 %, bauxit 2 %, silver 1 %, nickel 1 %, övrigt 2 %.
- Brasilien: järnmalm 86 %, guld 5 %, manganmalm 5 %, koppar 3 %, bauxit 1 %.
- Chile: koppar 86 %, molybden 7 %, silver 2 %, järnmalm 2 %, guld 3 %.
- Sydafrika: platina 25 %, guld 18 %, järnmalm 13 %, manganmalm 10 %, koppar 3 %, bly 2 %, Övrigt 29 %.
- Ryssland: järnmalm 35 %, guld 20 %, bly 15 %, koppar 13 %, platina 5 %, silver 4,5 %, zink 0,5 %, övrigt 7 %
- USA: koppar 26 %, guld 25 %, molybden 20 %, järnmalm 19 %, silver 5 %, nickel 4 %, övrigt 1 %.
- Indien: järn 83 %, zink 5,5 %, manganmalm 5,5 %, bauxit 2 %, övrigt 4 %.
- Peru: koppar 36 %, guld 25 %, zink 15 %, silver 10 %, molybden 5 %, järnmalm 4,5 %, nickel 2 %, övrigt 2,5 %.
- Kanada: bly 24 %, koppar 16 %, järnmalm 16 %, guld 14 %, zink 8 %, molybden 6 %, silver 6 %, platina 3 %, övrigt 7 %.

3-1,5 % av världsproduktionen:

- Kazakstan: koppar 32 %, järnmalm 22 %, manganmalm 18 %, zink 11 %, silver 4 %, guld 2 %, övrigt 11 %
- Mexiko: silver 21, guld 18 %, koppar 17,5 %, järnmalm 14,5, bauxit 12 %, manganmalm 9 %, nickel 4 %, övrigt 4 %.
- Indonesien: koppar 43 %, bly 33, guld 20 %, övrigt 4 %.
- Ukraina: järnmalm 86 %, manganmalm 12,5 %, nickel 1,5 %.

1 % eller mindre av världsproduktionen:

- Papua Nya Guinea: Mest guld men även koppar bryts i stor utsträckning.
- Gabon: manganmalm.
- Mali: guld.
- Tanzania: guld.
- Iran: Till allra största delen järnmalm och koppar, samt (i betydligt mindre utsträckning) zink, molybden, silver och övrigt.
- Ghana: Mest guld men även en del manganmalm.
- Sverige: Till allra största delen järnmalm (nästan tre fjärdedelar). I övrigt zink, koppar, silver och krom.
- Polen: Till största delen koppar (drygt tre fjärdedelar) samt omfattande brytning av silver och (i mindre utsträckning) zink.
- Zambia: Koppar och (i betydligt mindre utsträckning) guld och övrigt.
- Venezuela: Till tre fjärdedelar järnmalm, i övrigt guld, bauxit och bly.
- Colombia: Mer än hälften guld, knappt hälften bly, samt mindre mängder järnmalm.
- Jamaica: bauxit
- Bolivia: silver, zink, guld och övrigt.

- Turkiet: järnmalm, koppar, silver och övrigt.
- Argentina: Omfattande brytning av guld och koppar, samt mindre mängder silver.
- Demokratiska Republiken Kongo: Hälften koppar, nästan hälften "övrigt" samt en liten brytning av silver.
- Guinea: bly och guld.
- Mauretanien: Till tre fjärdedelar järnmalm, i övrigt guld och koppar.
- Nya Kaledonien: bly.
- Mongoliet: koppar och guld, samt i mindre utsträckning, järn och lite silver.
- Kuba: Till största delen bly, men även en mindre andel koppar och silver.
- Irland: zink och en mindre andel nickel.
- Portugal: koppar.

38

Foto. Våldiga högar av grus på ett grustag.

I bakgrunden skimtar ett skogsbryn med hög och tätväxande tallskog.

38

Foto. I förgrunden står demonstranter med ryggar mot kameran.

Längre bort (och bakom uppsatta kravallstaket) står skogsmaskiner omgivna av poliser.

40

Teckning. Glödande magma pressas upp till ytan genom att fylla en "gång" i jordskorpan som har formen av en smal "tratt".

40

Foto. Rådiamanter i en öppen handflata. Rådiamanterna ser ut som små oregelbundna bitar av ofärgat glas som är delvis vitaktiga, delvis genomskinliga.

41

Karta över Afrika där områden med omfattande diamantutvinning är utmärkta.

Länderna/områdena som har störst utvinning av diamanter:

- Sierra Leone i Västafrika med angränsande områden i östra Guinea och norra Elfenbenskusten.
- Gabon och Demokratiska republiken Kongo i Centralafrika.
- Angola, Namibia, Sydafrika och Botswana i södra Afrika.

Andra länder/områden med diamantutvinning:

- Västafrika: Norra delen av Elfenbenskusten, norra Burkina Faso, södra Ghana, norra Nigeria.
- Centralafrika: Centralafrikanska Republiken, södra Kongo.
- Östafrika: Tanzania.
- Södra Afrika: Malawi och Zimbabwe.

42

Foto. En samling ädelstenar som varierar i form, storlek och färg.

Vissa är mer eller mindre genomskinligt vita. Andra är röda, orange, blå, gröna, rosa eller röda.

Ett infällt foto återger höga och spetsiga husgavlar i staden Antwerpen i Belgien. Gavlarna är täckta av stora fönster och dekorerade med förgyllda statyer som föreställer människor och djur.

43

Foto. Utsikt från kanten av ett stort dagbrott.

Dagbrottet utgörs av en väldig grop med terrasserade (trappstegsformade) branta sluttningar som till formen påminner om en nordamerikansk canyon.

Allra längst ned är brottet fyllt med vatten.

En så kallad "serpentinväg" slingrar sig längs sluttningarna ned till botten.

Några byggnader och andra anläggningar är uppförda vid brottets ena kant.

43

Foto. En gruvarbetare iförd skyddsdräkt och hjälm med pannlampa och hörlurar står vid sidan om en stor maskin.

Den omgivande orten är mycket bred och har stor "takhöjd".

Ljuset kommer från två stora strålkastare som lyser bortom maskinen.

44

Sverigekarta där följande är utmärkt:

Järnmalm:

- Brytning pågår i Malmberget, Gruvberget och Kirunavaara i norra Lappland.
- Planerade gruvor i sistnämnda område ligger i Sahavaara och Leveäniemi.
- I samma område ligger den planerade gruvan Mertainen vars miljöprovning är klar.
- I Norrbotten ligger dessutom gruvan Tapuli som inte är i drift.
- Längre söderut (i norra Uppland) ligger gruvan i Dannemora.
- Längre västerut i södra Dalarna och Västmanland ligger två planerade gruvor i Grängesberg (Beviljat tillstånd, väntar på miljöprovning) och i Blötberget/Håkberg (Miljöprovningen är klar).

Järn och annan metall:

- En planerad gruva - Viscaria - ligger i norra Lappland.

Basmetaller:

- Gruvbrytning pågår i Aitik i norra Lappland, Renström och Maurliden i norra Västerbotten, Kristineberg i södra Lappland, Garpenberg i södra Dalarna, Lovisagruvan i Västmanland och Zinkgruvan i södra Närke (vid norra Vättern).

- Planerade gruvor med beviljat tillstånd, som väntar på miljöprovning i södra Dalarna: Grängsgruvan, Tvistbogruvan och Saxberget.
- Planerade gruvor som man ansökt tillstånd för ligger i Rönnbäcken, Levi, Stekenjokk, Barsele och Vargbäcken i södra Lappland och Norrliden och Älgträsket i Västerbotten.

Guld:

- Gruvbrytning pågår vid Björkdal och Kankberg i Västerbotten och Svartliden i södra Lappland.
- En planerad gruva vars miljöprovning är klar i Fäboliden i södra Lappland.
- Planerade gruvor som man ansökt tillstånd för ligger i Vindfall i Gästrikland och Gladhammar i nordöstra Småland.

Sällsynta jordartsmetaller (REE):

- Norra Kärr i Östergötland (vid Vättern).

Industrimineral (grafit eller flusspat):

- Gruvbrytning pågår vid Kringelgruvan i Hälsingland.

45

Foto. Stålcylindrar för kullager som fortfarande glöder

45

Foto. Guldtackor. Tackorna, som är rektangulära, är präglade med vikten (100 g) och namnen "Boliden" och "Rönnskär".

46

Foto. I förgrunden öppnar sig ett stort dagbrott och djupa sprickor som sår i en grön sluttning som delvis är bevuxen med låg lövskog.

Längre bort ligger tät bebyggelse med flervåningshus.

47

Schematisk teckning i form av ett tvärsnitt genom ett kustområde vid havet eller en större insjö.

Följande två processer återges i bilden.

På land:

1. Växtdelar från skogar begravs och täcks av lera
2. Sammanpressning av växtdelarna och kemiska processer skapar torv
3. Ökat djup medför ombildning av torven till brunkol, stenkol och naturgas

I havet:

1. Näringsämnen från översvämmade skogar når havet med floderna
2. Sjöar eller hav med mycket näring ger föda till plankton och alger
3. Döda plankton (växter och djur) sjunker och ansamlas på botten
4. Därnere på botten bildar de en lera som är rik på organiska rester

5. Längre ner i bottensedimenten bildas olja och naturgas ur dessa organiska rester

48

Världskarta. Oljebärande områden till lands och till havs (offshore).

På land:

- Nord- och Sydamerika: Övärlden i nordöstra Kanada, Alaska och västra Kanada och USA, sydöstra USA, större delen av Mexico, stora områden i norra och mellersta Sydamerika samt södra Argentina.
- Europa: Nordöstra Spanien, norra Tyskland, Polen, Rumänien, Bulgarien, västra Ryssland, Kaukasus (området/länderna mellan Svarta havet och Kaspiska havet) samt Kazakstan.
- Afrika: Hela norra Nordafrika, stora områden i Västafrika, östra Östafrika och östra Sydafrika.
- Asien: Turkiet, Mellanöstern (områdena kring Persiska viken), Centralasien, områden norr om Indien, stora områden i Sibirien (Ryssland), Thailand, Indonesien, västra och östra Kina, södra Japan.
- Oceanien: Papua Nya Guinea och stora delar av östra Australien.

I havet:

- Nordamerika: Stora områden väster och norr om Alaska och bland öarna i nordöstra Kanada med västra delen av Hudson Bay. Vidare längs nordöstra Grönlands kust, utanför Newfoundland och kusten ned till och med Mexikanska Golfen. Även utefter hela Nordamerikas västkust (mot Stilla havet) löper ett smalt oljebärande område.
- Sydamerika: Ett större område i Atlanten öster och om södra Argentina. I övrigt löper ett smalt oljebärande område runt hela kontinenten.
- Europa: Nordsjön, Skagerack, Kattegatt, södra Östersjön, havet kring Brittiska öarna och Spaniens och Frankrikes atlantkust, hela Europas medelhavskust, Svarta havet och Kaspiska havet
- Afrika: Mindre (smala) områden runt kontinentens kuster. Större områden ligger utmed medelhavskusten, Röda havet och Adenviken.
- Asien: Mindre områden runt Indien med Sri Lanka, samt utmed Burma och Thailands västkust. Mer omfattande områden i havet mellan Thailand, öarna som ingår i Indonesien och Filippinerna och utmed Kinas, Koreas och Japans kuster och vid Rysslands Stillahavskust. Stora fyndigheter i nordvästra Ishavet utanför Rysslands nordvästra kust och mellan öarna i Svalbard, Frans Josefs Land och Novaja Zemlja och i östra Ishavet utanför Rysslands nordöstra kust.
- Oceanien: Mindre områden runt större delen av Australiens kust. Större områden i havet mellan norra Australien och Papua Nya Guinea, vid Papua Nyas östkust och kring Nya Zeeland.

48

Schematisk teckning. Tornet i ett oljeraffinaderi i genomskärning.

Det lodrätta tornet (där upphettad råolja leds in i botten) är indelat i sex olika "våningsplan" som är avskilda från varandra av så kallade "klockbottnar" (Golv med ett slags ventiler som tillåter gas från råoljan att stiga mellan - och kondensera på - de olika våningsplanen).

Teckningen återges på följande sätt (nedifrån och upp):

1. Upphettad råolja leds in i tornets botten.
2. Återstoden (bottensatsen) leds bort som asfalt som används till vägbeläggning.
3. De ämnen som kondenserar vid en temperatur över 300 grader avleds som eldningsolja som används till fartyg och energiproduktion (oljeeldade kraftverk).
4. Ämnen med kondensation kring 300 avleds och blir bränn- och smörjoljor och diesel som används i större bilar och båtar.
5. Ämnen som kondenserar under 300 används inom petrokemisk industri som tillverkar färg, plast och konstfibrer.
6. Ämnen som kondenserar kring 200 blir fotogen som används till fotogenlampor och som flygbränsle.
7. Ämnen som kondenserar kring 100 blir bensin som används till bilar och propellerplan.
8. Återstoden (högst upp i tornet) avleds som gas som används i flaskgas.

49

Foto. En oljeplattform i hårt väder.

Plattformen består av en hög och kompakt industribyggnad kring ett centralt borrhorn.

Plattformen, som vilar på tre massiva ben, kröns av tre höga och smala lyftkranar.

Ett mindre fartyg ligger intill plattformen.

52

Foto. Långa "persiennliknande" remsor av smala solceller som vilar på smala ben är uppställda längs en sluttning.

53

Fotomontage som består av sammanfogade satellitfoton av jorden nattetid.

Av bilden framgår att de allra mest upplysta områdena omfattar östra USA med södra Kanada och Västeuropa från Spanien och Italien i söder till södra Sverige i norr, samt Sydkorea och Japan.

Andra områden med omfattande belysning ligger i västra USA och Kanada, Centralamerika, norra och östra Sydamerika, östra Sydafrika, västra Ryssland, Ukraina, Vitryssland, Kazakstan, Mellanöstern, Indien, Kina, södra Indonesien samt Australiens östkust.

I övrigt löper tunna "strimmor" av ljus utmed de flesta kustlinjer (med undantag för stora delar av Afrikas kust mot Atlanten och Indiska Oceanen, Australiens norra kust och Rysslands ishavskust).

Stora inlandsområden i Norra Kanada, Sydamerika, Afrika, norra Asien och Australien är nästan helt mörka.

54

Sverigekarta.

Kartan är indelad i följande fyra områden:

- Elområde Luleå (SE1): Området omfattar norra och mellersta Lappland, Norrbotten och norra Västerbotten.
- Elområde Sundsvall (SE2): Området sträcker sig från södra Lappland och södra Västerbotten i norr till norra Dalarna och Gästrikland i söder.
- Elområde Stockholm (SE3): Området sträcker sig från Dalarna och Gästrikland i norr till Halland, södra Västergötland och södra Småland i söder.
- Elområde Malmö (SE4): Omfattar södra delarna av Halland och Småland samt Blekinge och Skåne.

Två olika elnät är utmärkta på kartan.

Det ena nätet (som är rödmarkerat) sträcker sig "på längden" från landets södra delar till en stor del av de nordligaste landskapen (även om det är betydligt glesare i norr och inte omfattar de nordligaste delarna av Lappland).

Det andra nätet är grönfärgat och i stort sett koncentrerat till östra Svealand och sydöstra Norrland (även om några enstaka "trådar" når fjällvärlden i nordväst och Småland och Västergötland i söder).

55

Teckning. Energisystem där större anläggningar som kärnkraftverk, solkraftverk och vindkraftparker är sammanlänkade med solceller och mindre vindmöller på taket till flerfamiljshus och villor.

57

Schematisk (översiktlig/förenklad) teckning som omfattar följande tre led:

1. De tre energikällorna vattenkraft, vindkraft och kärnkraft driver turbiner genom att kraften från vattnets, vindens eller vattenångans rörelse pressar på turbinbladen och får turbinen att snurra.
2. Generatorer omvandlar turbinernas rörelseenergi till elektrisk energi.
3. Elektricitet distribueras sedan från kraftverket genom ett nät av elledningar (Kraftledning) till industrier och hushåll.

58

Cirkeldiagram. Energitillförsel i Sverige, 2013.

Diagrammet återges:

- Bio/torv 22 %
- Värmepump 0,8 %

- Vattenkraft 11 %
- Vindkraft 1,7 %
- Kärnkraft 33 %
- Gas 2 %
- Kol 3,8 %
- Olja 23,3 %
- Övriga 2,4 %

59

Foto. Vattenkraftsdamm där luckorna står öppna så att vattnet forsar.

60

Foto. Våldiga skummande vattenmassor tornar upp sig som en lavin.

I förgrunden står en ensam liten gestalt klädd i shorts och t-shirt vid ett räcke och fotograferar händelsen.

61

Världskarta. Följande platser är utmärkta på kartan med siffror:

1. Mekongdammarna i Yunnanprovinsen i Kina.
2. Pak Mum i Mekongfloden i Thailand.
3. Nam Theun i Mekongfloden i Laos.
4. Theun Hinboun Mekongfloden i Laos.
5. Narmada i västra Indien på gränsen mellan provinserna Gujarat och Madhya Pradesh.
6. San Roque på Filippinerna.
7. Ilisu i Turkiet på gränsen till Kurdistan.
8. Bakum-dammen på Borneo i Malaysia.
9. Urrá i Colombia.
10. Bujagali-dammen i Nilen i Uganda.
11. Lesotho Highland i Lesotho.
12. Bío-bío-floden i Chile.
13. Chixoy vid Rio Negro i Guatemala.

61

Foto taget nedifrån och upp längs stammarna på höga lövträd.

Solsken silar ned genom trädens försommarskira lövverk som skiftar i ett kalejdoskop (varierande mönster) av olika ljusgröna och gulgröna nyanser.

62

Foto. En kvinna sitter på huk i ett mörkt rum medan hon lagar mat på en liten och mycket enkel spis som eldas med tunna pinnar.

Skarpt dagsljus tränger in genom några breda springor i väggen bredvid henne.

63

Foto. Händer som håller upp en grankotte.

Kotten är avlång till formen och täckt med stora bruna "fjäll" som innehåller frön.

64

Foto. Ett stort antal höga vita vindmøllor är utspridda i ett landskap med omväxlande betesmarker och lövskogsområden.

I förgrunden ligger en delvis övervuxen stengårdsgård (en slags enkel mur av ohuggen sten) med en gammal trägrind.

65

Schematisk teckning som föreställer en solcell som generar likström.

65

Foto. Kraftanläggningen består av en till synes ändlös rad av mycket stora kvartscirkelformade speglar som är sammanlänkade genom att ledningar från var och en av dem är anslutna till ett långt längsgående rör.

Två män som bär solglasögon, vita skyddshjälmor och skyddsvästar går utmed anläggningen.

66

Foto. Susanna Kaufmann Eriksson är iförd vit rock och står bredvid en kontrollpanel.

66

Foto. En enstaka solcell fixeras med hjälp av klämmor och objektglas (smala glasskivor som används till mikroskop).

67

Foto. Bostadsområde med radhus och mindre flerfamiljshus där alla hustak är täckta med solceller.

67

Teckning. Jorden med dess olika skikt i genomskärning.

Följande skikt återges (inifrån kärnan och utåt):

- Inre kärna som är fast och mycket het.
- Yttre kärna som är flytande och het
- Manteln som är het och delvis fast, delvis flytande (mjuk).
- Jordskorpan som är fast och kall (och betydligt tunnare/smälare än de tre tidigare nämnda skikten).

68

Foto. I förgrunden badar flera människor i grönaktigt ångande vatten.

Bortom dem tornar en hög anläggning med en rad stora lodrätta metallcylindrar upp sig mot en klarblå himmel.

69

Teckning. Vågkraftverk.

En platt och rund boj som ligger i vattenytan och rör sig med vågorna är ansluten till en generator på havsbotten via en lång stålvaajer.

Generatoren är inhyst i ett flaskliknande skal där stålvaajern leds in till den genom en smal instyrning upptill.

Ett ändstopp ovanför själva generatoren (och inne i skalet) hindrar att vajern rycks ut ur skalet.

Skalet står i sin tur på ett tungt runt och platt fundament som ligger på havsbotten.

En ledning är dragen över havsbotten från skalet/generatoren.

70

Schematisk teckning. Energi i form av strålning från solen hindras från att reflekteras bort från jordens atmosfär av koldioxid och andra så kallade växthusgaser (men en del av solstrålningen reflekteras samtidigt bort från atmosfären av sotpartiklar och andra föroreningar i atmosfären).

71

Foto. Tre män iförda skyddshjälm och handskar arbetar med att föra ned borrhetsen mot marken.

71

Foto. Cykeltävling där deltagarna har ett stort oljeraffinaderi i bakgrunden.

72

Foto. En vagn lastad med stenkol i en mycket trång gruvgång.

En gruvarbetare som bär skyddshjälm med pannlampa står i det trånga utrymmet mellan gångens vägg och vagnen och lassar kol med en skyffel.

73

Karta. Södra Östersjön, Skagerack, Kattegatt och sydöstra Nordsjön med omgivande länder.

På kartan är gasledningarnas sträckning utmärkta med röda streckade linjer (Namnen på gasledningarnas olika sträckningar återges inom parentes i bildbeskrivningen nedan).

Kartan återges:

- Två ledningar från öster och norr sammanstrålar i staden Volkov öster om St Petersburg. En ledning förbinder sedan Volkov med staden Vyborg vid Finska viken nära gränsen till Finland (Gryazovets-Vyborg).

- En ledning västerut genom Finska viken fortsätter söderut utmed Baltikums kust och öster om Gotland och vidare västerut utmed Polens kust till Greifswald vid Tysklands östersjökust (Nord Stream).
- En ledning från Greifswald fortsätter söderut till staden Olbernhau (Opal).
- En andra ledning från Greifswald fortsätter västerut till staden Rehden i norra Tyskland (Nel).

74

Kurvdiagram som anger "Förbrukad mängd fossila bränslen per år" under en period som omfattar 200000 år före vår tideräkning till år 3000 (där perioden från 1700-talet till efter 2050 är utmärkta och förstörade).

Diagrammet visar hur förbrukningen av fossila bränslen är obetydlig fram till 1700-talet då den börjar stiga.

Under det följande 1800-talet ökar förbrukningen "brant" för att sedan stiga i det närmaste "lodrätt" under 1900-talet.

Under första hälften av 2000-talet börjar förbrukningen sjunka lika brant som den tidigare steg.

Sedan avtar takten i minskningen gradvis - även om förbrukningen efter år 2500 fortfarande ligger på en betydligt högre nivå än den gjorde på 1700-talet (ungefär på samma nivå som under det tidiga 1900-talet).

76

Foto. Maskinhall fylld med stora liggande metallcylindrar som varierar till form, färg och storlek.

Arbetare i skyddsdräkter går på smala gångbroar mellan maskineriets olika delar.

76

Schematisk teckning med tre detaljnivåer.

Dessa nivåer återges nedan ("numreringen" är tillagd i bildbeskrivningen):

1:a detaljnivån: "Utskuren" sektion av marken med underliggande berggrund. Intill några byggnader leder dels ett lodrätt schakt rakt ned till stort djup, dels en annan gång som "vindlar" ned till samma djup i vida "serpentinslingor" (som en väg kring ett berg). Längst ner förgrenar sig gångarna i tvärgående rader med korta sidogångar (ungefär som tänderna på en kam).

2:a detaljnivån: Visar hur en av de ovan nämnda "kamtänderna" innehåller en cylinderformad kopparkapsel.

3:e detaljnivån: Kopparkapselns sida har öppnats så att det går att se dess innehåll: en andra cylinder som är indelad i flera längsgående "fickor" där varje enskild ficka i sin tur innehåller förbrukade bränslestavar.

77

Foto. En stor skara arbetare framför den förstörda reaktorbyggnaden i Fukushima.

Alla på bilden är klädda i heltäckande vita skyddsdräkter med handskar och hjälmar och har skorna täckta av genomskinliga plastpåsar.

79

Foto. Sladdosa med flera anslutna kontakter.

80

Schematisk modell. Olika energikällor, energibärare och energianvändare.

Siffror i procent av total användning, Sverige 2010.

Energikällor:

- Kärnkraft 30 %
- Fossila bränslen 32 %
- Bioenergi 25 %
- Vatten, vind, geotermisk energi 13 %
- Solenergi <1 %

Energianvändare:

- Bostäder och service 40 %
- Industri 35 %
- Transport 25 %

Flödesschema där energikälla, energibärare och energianvändare är länkade till varandra:

- Energi från samtliga ovan nämnda energikällor transporteras till bostäder, service, industri- och transportsektorerna via kraftnätet (el).
- Energi från alla ovan nämnda energikällor utom kärnkraften transporteras till bostäder, service- och industrisektorn via fjärrvärme.
- Energi från fossila bränslen, bioenergi och (indirekt) solenergi transporteras via flytande bränsle till transportsektorn, (fartyg, flygplan och bilar).

82

Diagram. Användningen av alla energislag ökar i stort sett kontinuerligt under den aktuella perioden - 1971-2010 (alla uppgifter nedan är ungefärliga).

- Kol - år 1971: 1300, år 2010: 3000
- Olja - 1971: 2000, 2010: 3500
- Naturgas - 1971: 800, 2010: 2300
- Kärnkraft - 1971: Obetydlig, 2010: 700
- Vatten - 1971: 200, 2010: 300
- Biobränsle och avfall - 1971: 500, 2010: 1000
- Övrigt - 1971: 100, 2010: 200

83

Foto. Två rörledningar till fjärrvärme har lagts ut på låga träbockar längs en väg omgiven av fält och skogar.

På rörens ändrar (i förgrunden) framträder det tjocka yttre isolerande skiktet kring det inre röret tydligt.

84

Foto. Hus med "trappstegsformat" tak. Huset har små fönster och en fasad som är helt täckt med rostfritt stål.

88

Flygfoto. Ett floddelta brer ut sig mellan skogbevuxna höjder och fält som ett silvrigt garn som har fransat upp sig i massor av grunda strömmar och sedimenterade lerbankar.

Längre bort når solen det glittrande havet utanför en kustremsa med långa sandstränder och en skogklädd ås.

89

Foto. En skördemaskin håller en liten "fors" av gröna ärtor på ett redan välfyllt flak.

91

Svart-vitt foto taget uppifrån. En helikopter besprutar skogsmarker med en bred "kamliknande" anordning.

92

Foto. Händer håller fram två mogna majscolvar.

Kolvarna är delvis omgivna av breda blad (blast) och något som liknar långa "hårstrån".

92

Foto. Ett bergrum med skrovliga väggar. En varmt klädd man står och tittar på höga hyllor fyllda med långa rader av förvaringslådor av plast.

93

Världskarta. Andel sysselsatta i procent.

- okänt - Grönland, Franska Guyana (nordvästra Sydamerika), Bosnien Hercegovina, Vitryssland, stora delar av Västafrika, Centralafrika och Östafrika, delar av södra Centralasien, Nordkorea samt Indien,.
- >5 - Kanada, USA, Argentina, större delen av Väst- Central- och Sydeuropa, hela Norden, Saudiarabien, Japan och Australien.
- 5–20 - Mexico, Cuba, Panama, större delen av Sydamerika, Island, Irland, Portugal, Polen, Estland, Lettland, Litauen, Ukraina, Ryssland, Bulgarien, Grekland, Irak, Libyen, Namibia, Sydafrika, Malaysia, Sydkorea, de två östaterna Nordmarianerna och Mikronesiska federationen samt Nya Zeeland.

- 20–40 - Större delen av länderna i Centralamerika, Guyana, Bolivia, Algeriet, Senegal, Botswana, Oman, Turkiet, Iran, Kazakstan, Mongoliet, Sri Lanka och Filippinerna.
- 40–60 - Haiti, Marocko, Mali, Togo, Nigeria, Ekvatorial, Gabon, Egypten, Jemen, Rumänien, Serbien, Montenegro, Albanien, Georgien, Pakistan, Kina, Nya Guinea och Taiwan.
- >60 - Guinea, Burkina Faso, Tchad, Kamerun, Zimbabwe, Zambia, Tanzania, Uganda, Etiopien, Nepal, Burma, Laos, Kambodja och Papua Nya Guinea.

94

Flygfoto. En mogen sädesåker skördas av en traktor som drar en bred slåttermaskin. Den slagna säden läggs upp i breda strängar.

94

Foto. Odlingar i stora grunda plastfat på ett hustak i en modern storstad. Odlingarna bevattnas genom att tunna plastslangar leds till dem från en central ledning. En man står på knä och arbetar med en av odlingarna. Bakgrunden domineras av skyskrapor.

94

Foto. I förgrunden en åker med djupa plogfåror. En av dessa fåror är fylld av rödaktiga potatisar. En traktor som drar något slags skördemaskin kör längs fåran. Från skördemaskinen överförs potatisen till en lastbil med hjälp av en bågformad orangefärgad "ramp".

96

Foto. En man arbetar med gröna bananstockar. Gångarna mellan de långa raderna av bananplantor är stensatta.

97

Foto. En lång rad bås där djuren står så tätt packade att det är fullständigt omöjligt för ett av dem att lägga sig eller ens slicka sig.

99

Foto. Risodling. Risplantorna spirar i grunda vattentäckta åkrar omgivna av smala jordvallar. En man står på en av dessa vallar.

100

Foto. En tjej iförd slöja i starka färger vallar kor längs en stengårdsgård med hjälp av en käpp.

Bredvid henne står en klövjad vit mulåsa (klövjning innebär att ett djur bär packning över ryggen).

I bakgrunden skymtar en solbelyst bergssida bortom några täta buskar.

100

Foto. I förgrunden trängs ett stort antal renar och renkalvar i ett hägn som avgränsas av höga vita stängsel.

En tjej klädd i mössa och jacka står bland renarna.

Bakgrunden utgörs av en fjällslänt bevuxen med höstgul fjällbjörkskog.

101

Foto. En vitklädd kvinna sitter bland högar av hopsamlade döda kvistar och trädgrenar som hon har lagt ut vid en vägkant.

Den asfalterade vägbanan som hon sitter bredvid löper spikrakt genom torra marker bevuxna med glesa bestånd av akacior (lövträd med breda och "platta" trädkronor).

103

Världskarta. Utbredningen av olika sorters jordbruk.

- Medelhavsodling: Sydvästra Mexico (utmed Stilla havet), större delen av Centralamerika, Brasiliens södra Atlantkust, Kuba, Marockos, Algeriets och Tunisiens medelhavskust och kustnära områden, Portugal och större delen av Spanien (norra delen undantagen), Frankrikes medelhavskust, Italien, södra Kroatien, södra Bosnien Hercegovina, Montenegro, Albanien, Grekland, Turkiet och Cypern, Kaukasus (länderna mellan Svarta havet och Kaspiska havet) samt mindre områden i sydvästra och sydöstra Australien.
- Köttproduktion: Västra USA:s inland, Chile, Argentina, Uruguay, Paraguay, östra Brasilien, södra Afrika, Kazakstan, Uzbekistan, Turkmenistan, stora delar av Australien.
- Plantagejordbruk: Sydvästligaste USA (Kalifornien), Liberia, Elfenbenskusten, norra Egypten, södra Moçambique, områden i Malaysia och Indonesien.
- Bland/Storjordbruk: Östra USA och sydöstra Kanada samt ett brett bälte som sträcker sig från södra Storbritannien, Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark och Sydsverige i väster till nordvästra delen av Kaspiska havet i öster.
- Svedjejordbruk: Sydligaste Mexico (Yucatanhalvön), Nicaragua, stora områden i norra Sydamerika, ett stort sammanhängande bälte som omfattar södra Västafrika, östra Centralafrika och nordöstra delen av södra Afrika med ön Madagaskar, västra Thailand, Indonesien och Papua Nya Guinea.

- Nomader: Västra och norra Alaska, ett bälte tvärsöver norra Kanada, nordligaste delen av Skandinaviska halvön och Ishavskusten bort till Berings sund, ett stort område i Öst- och Sydvästasien, Arabiska halvön, stora områden i Väst- Central- och Östafrika och ett område i västra delen av södra Afrika.
- Risodling: Ett område i östra Peru samt ett sammanhängande område som täcker större delen av Pakistan, Indien, Indokina, östra Kina och Koreanska halvön.

104

Foto. En bred skördetröska kör över en åker med mogen gulaktig säd.

Den skördade säden hålls via ett långt rör med munstycke i en stor vagn som dras av en traktor.

Omgivningarna utgörs av två villor, gröna slänter, en gul och blå vimpel i toppen på en flaggstång och flera hängbjörkar.

105

Diagram. Antalet kvinnor respektive män sysselsatta i jordbruket under perioden 1951 till 2006 (angivna i tusental).

Männen är klart överrepresenterade redan vid mätningens början (mer än 500000 män mot ca 370000 kvinnor).

Under de första 15 åren av den aktuella mätperioden minskar antalet personer av båda könen som arbetar inom jordbruket drastiskt (till ca 100000 kvinnor och ca 290000 män).

Därefter minskar antalet sysselsatta inom jordbruket kontinuerligt, men i långsammare takt, för att efter år 2006 ligga kring 80000 för kvinnor och strax över 100000 för män.

105

Foto. I förgrunden står några grisar som har knorr på svansen.

Bredvid djuren står en man klädd i blåställ med händerna i fickorna.

Bortom djuren skymtar något slags stor anordning med en öppen dörr.

106

Sverigekarta. Landhöjning. Områden som har legat under vatten:

Stora kustnära områden längs hela Norrlandskusten.

Ett brett område tvärs över landet som omfattar hela Uppland, Sörmland, Östergötland, stora områden kring Vättern och Vänern samt hela Bohuslän och Hallands kust.

Kusterna vid Småland, Blekinge, nordvästra och nordöstra Skåne samt Gotland och Öland.

107

Foto. Vidsträckt vy över ett molnskuggat landskap där kyrktorn och bondgårdar omgivna av frodiga lövträd och stora åkrar omväxlar med täta skogspartier.

107

Foto. I förgrunden en nyplöjd åker. I bakgrunden en bondgård och stora vinterkala lövträd som är delvis höljda i tät dimma.

108

Foto taget ur "grodperspektiv". En ko med gula lappar fästade vid öronen nosar nyfiket mot kameran.

108

Foto. En man står på huk och rensar ett grönsaksland för hand.

109

Foto. Ett litet lamm står och bräker på en grusväg omgiven av gröna fält bakom stängsel. En man som går längs grusvägen närmar sig lammet.

111

Foto. Bergssluttning bevuxen med tät granskog ovanför en liten sjö eller tjärn med myrstränder.

111

Foto. Bokskog. Bokarnas smala och raka stammar reser sig som pelare omgivna av ett skimmer av ljusgröna löv.

Marken under träden är täckt av en jämn matta av bruna boklöv.

113

Världskarta. Tre sorters skog.

Barrskog: Stora sammanhängande områden täcker Kanada, norra USA samt nordöstra Europa och norra Asien i ett sammanhängande bälte från nordöstra delen av Skandinaviska halvön och östra Finland i väster till ryska Stilla-havskusten i öster.

Lövskog: Ett område som sträcker sig från sydöstra USA till östra Mexico, Kuba, större delen av Skandinaviska halvön, brittiska öarna och hela Väst, Syd- och Centraleuropa och större delen av Östeuropa, hela Västafrika, större delen av Centralafrika och norra och östra delarna av södra Afrika, östra Kina med koreanska halvön och norra Japan, en begränsad del av norra Australien samt hela Nya Zeeland.

Regnskog: Sydvästra Mexico, Centralamerika, större delen av norra Sydamerika, västra Centralafrika, ett stort område i Asien som omfattar Indien, Indokina, Malaysia, Indonesien, Filippinerna, Papua Nya Guinea, södra Japan och den allra nordöstligaste delen av Australien.

114

Foto. En ung kortsnaggad kille klädd i t-shirt och rutiga långbyxor står omgiven av tät vegetation.

115

Foto. En man med rygsäck trycker händerna mot en väldig trädstam med avflagnad bark medan han skådar upp mot trädets krona.

115

Cirkeldiagram.

Diagrammet återges:

- Privat 50 %
- Skogsbolag 25 %
- Staten 20 %
- Övriga 5 %

116

Foto. Några män arbetar med att bryta upp en så kallad "timmerbröt" (ett stort antal stockar som har låst varandra) genom att stå uppe på själva bröten och bända loss stockar med hjälp av långa störrar medan vattnet forsar med våldsamt kraft runt dem.

I bakgrunden, på andra sidan den breda älven, växer tät granskog.

118

Diagram som återger hur proportionerna mellan andelen aldrig kalavverkad skog och andelen kalavverkad skog har förändrats under perioden år 1900 till år 2050.

Under 1900-talets första decennier utgör andelen kalavverkad skog endast några enstaka procent av det totala skogsbeståndet.

Mot mitten av 1900-talet ökar den kalavverkade skogens andel snabbt för att idag utgöra ca 70 % av det totala skogsbeståndet.

Enligt diagrammet kommer ökningen av andelen kalavverkad skog att i framtiden gradvis plana ut (avta) för att stanna vid ca 90 % av skogsbeståndet kring år 2050.

118

Flyfoto. Jättelikt virkesupplag där lager av stockar ligger i mångdubbla led.

Virket hålls fuktigt med hjälp av ett stort antal sprinklers.

120

Världskarta. Riktningen hos varm- och kallvattenströmmar i världshaven.

Varmvattenströmmar:

- Stilla havet: Västerut utanför Australiens västkust och norr om Nya Zeeland. Norrut längs Vietnams, Kinas, Japans kuster och Rysslands Stillahavskust.
- Atlanten och Ishavet: Sydgående ström utanför Västafrika, västlig strömmar mellan Cuba och Centralamerika, nordostliga strömmar upp genom norra Atlanten som

fortsätter utmed Norges kust till vattnen vid ögruppen Frans Josefs Land och ön Novaja Zemlja.

- Indiska oceanen: Sydvästliga strömmar utmed Sydafrikas kust, strömmar som cirklar medurs i Arabiska havet (mellan Östafrika och Indien) och österut runt Indien.

Kallvattenströmmar:

- Stilla havet: Nordliga strömmar kring Kamtjatkahalvön (Ryssland), Sydgående strömmar utmed Nordamerikas västkust och nordgående strömmar utmed Sydamerikas västkust (Humboldtströmmen).
- Atlanten: Norrut utmed Sydafrikas västkust (Benguelaströmmen), söderut utmed Grönlands väst- och östkust och öster om Island.
- Indiska oceanen: Västliga strömmar längs med Australiens sydkust.

121

Teckning. Nya trålningsmetoder.

Fiskefartyget använder ett ekolod för att hitta fiskstimmen. Ekolodet fungerar så att en ljudpuls sänds ut som reflekteras mot föremål i vattnet (till exempel fiskar) på ett sådant sätt att avståndet till föremålen kan bestämmas.

Fartyget drar en trål efter sig som har formen av en långsmal "tratt".

Trålen håller sig hela tiden en bit ovanför havsbotten genom att den dels är försedd med ett "eget" ekolod som håller reda på avståndet till botten, dels genom att den övervakas av en liten "frisimmande" undervattensdrönare med kamera som sköter övervakning i realtid och förser skepparen med information.

Det faktum att trålen inte har någon kontakt med havsbotten medför att den är både skonsam mot miljön och energisnål.

Trålens smala nederdel är dessutom försedd med en lucka där oönskad fångst (till exempel fiskar som är för små) kan släppas ut. Denna lucka övervakas även den av en särskild kamera.

122

Cirkeldiagram. Fisk/fiske i världen.

Vattenbruk 42 %

Havsfiske 50 %

Insjöfiske 8 %

122

Cirkeldiagram. Användning av fisken.

Livsmedel 86 %

Övrigt (djurfoder m.m.) 14 %

123

Världskarta där haven är uppdelade i 22 numrerade fångstzoner.

124

Foto. Mangroven bildar täta busksnår som växer direkt ur det grunda havsvattnet invid stränderna.

126

Foto. En leende man visar upp en väldig blåfenad tonfisk med avskuren stjärtfena på en fiskmarknad.

127

Foto. En trål full med gapande torskar lyfts upp ur havet.

128

Karta över Nordeuropa och norra Atlanten.

På kartan är följande utmärkt:

Nordostatlanten (med Nordsjön, Skagerak och Kattegatt) utgör fångstzon 27.

Östersjön utgör fångstzon 27III d

Medelhavet utgör fångstzon 37.

129

Foto. Behandskade händer filear en gös.

134

Foto. En ung kvinna arbetar vid en symaskin. Framför sig har hon höga spolar med ljusblå tråd och vådor av ljusblått tyg.

Det trånga utrymmet bakom henne är upptas av röda plastlådor.

135

Europakarta där de industrialiserade områdena är utmärkta som ett stort antal röda fläckar.

Av kartan framgår att områdena med flest industrier ligger i England, norra Frankrike, västra Tyskland, Belgien och Nederländerna.

Tre gränser anger hur långt industrialiseringen av Europa nått kring årtalen 1850, 1870 och 1914:

- 1850: Industrialiseringen omfattar endas Storbritannien (med Irland).
- 1870: Nu ingår även Frankrike, Nederländerna, Belgien, Tyskland och Danmark i det industrialiserade området.
- 1914: Nu går gränsen mellan industrialiserade och icke-industrialiserade områden genom norra Spanien, tvärs genom Italien i höjd med huvudstaden Rom samt tvärs

igenom Bosnien Hercegovina och Serbien och längs gränsen mellan Rumänien och Bulgarien (såväl södra Sverige som västra Ryssland ingår nu i det industrialiserad området).

136

Foto. En temugg drejas för hand på en drejskiva.

136

Foto. Hög stapel av likadana vita temuggar.

138

Schematisk teckning. Industri behöver god tillgång till följande:

- Råvaror (till exempel, trävirke)
- Energi (till exempel el)
- Arbetskraft
- Forskning (Universitet och högskolor)
- Bostäder
- Förmånlig politik och förmånliga lagar och bestämmelser
- Goda transportmöjligheter (flyg, sjötransporter och lastbilar)

139

Foto. Håkan Lans visar upp sin uppfinning: en datormus.

140

Foto. Svenska uppfinningar.

- Dynamitkubbe med vidhängande stubintråd.
- Mjölk i tetrapak ("pyramidformad" pappersförpackning)
- Pacemaker (platt metaldosa med inplastad elektronik längs ena sidan).
- Skiftnyckel.
- Reklamaffisch för "Primus separator" från början av 1900-talet där en kalv på ett grönt fält står och slickar på en separator (En apparat på hög metallfot som är försedd med en stor metallskål ovanför en liten röranläggning och en vev).
Bakgrunden utgörs av lantlig idyll där en kvinna sitter på en pall och handmjölkar en ko medan andra kor ligger på gräset med stora insekter surrar i luften. Längre bort ligger en bondgård med rödmålade hus invid en blå insjö eller fjärd.

141

Foto. Stor lastbil på en väg.

142

Foto. En arbetare som bär heltäckande skyddsmask, skyddsväst, kraftiga handskar och ett bälte med olika verktyg står lutad över ett "golv" av ribbor eller rör av stål som avger rök från den punkt som han lutar sig över.

142

Foto taget uppifrån. Industrirobotar arbetar med att montera delar i en bil.

143

Foto. En man iförd vit rock och hårskydd hanterar en läskedrycksflaska av plast. Bredvid honom står en lång rad likadana flaskor.

143

Foto. En kvinna som bär skyddsglasögon och vit rock arbetar i ett laboratorium.

144

Världskarta. OECD.

- Ursprungliga medlemsländer: Kanada, USA, Franska Guyana (nordvästra Sydamerika), Irland, Storbritannien, Island, Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Nederländerna, Belgien, Spanien, Portugal, Schweiz, Österrike, Grekland och Turkiet.
- Tillkomna medlemsländer: Mexico, Chile, Finland, Polen, Tjeckien, Slovakien, Slovenien, Ungern, Sydkorea, Japan, Australien och Nya Zeeland.

144

Foto. Ett varuhus i ett östasiatiskt land.

I förgrunden tittar en flicka på en I-pad.

I bakgrunden skymtar ett varuhus eller en galleria med flera våningsplan.

145

Foto. En stor skara kvinnor och några män sitter på en flakvagn som dras av en ensam motorcykel. Flera av passagerarna på vagnen bär skydd för näsa och mun.

147

Världskarta. Industrialiserade områden.

- Äldre industriområde: USA:s nordöstkust och området kring de stora sjöarna, Nordirland och norra och östra England, Danmark, södra och sydöstra Sverige, Belgien, östra och södra Frankrike, Nederländerna, Tyskland, Centraleuropa, Schweiz, norra Italien och östra Spanien
- Japan (södra delen)
- Sydkorea, Hongkong, Taiwan, Singapore, Indonesien, Thailand, Malaysia, Filippinerna
- Indien (stora områden i norr och i sydost) och Kina (östligaste delen)
- Brasilien (områden i sydost) och Mexico (områden i nordost)
- Andra viktiga industriområden: De västligaste och sydöstligare delarna av USA, områden i Colombia och Venezuela, norra Algeriet, södra Nigeria, Egypten, västra

Angola, Sydafrika, östra Ukraina, nordvästra Ryssland, Kazakstan, och södra Australien.

De 8 länderna som omnämns i texten på sidorna 146 och 147 är dessutom utmärkta på kartan.

148

Reklambild från tiden kring förra sekelskiftet.

En kvinna med högt uppsatt hår, hatt, mörk rock och lång mörk klänning leder en cykel förbi en skylt med firmanamnet "K. Forsberg & C".

150

Foto. Lesley Melenis är klädd i uniform med axelklaffar i rött och gult och en liten basker med ett märke.

Han står invid en husvägg och håller en kommunikationsradio i händerna.

I bakgrunden skimtar moderna flervåningshus vid foten av en trädbevuxen kulle.

151

Foto. En tandläkare som bär munskydd och håller i en tandläkarborr och en liten rund spegel lutar sig över en patient som gapar stort.

151

Kurvdiagram med tre kurvor.

Diagrammet återges:

- tjänster: Ökning från 15 % år 1850 till nästan 40 % år 1950. Efter 1950 är ökningstakten ändå snabbare vilket leder till att andelen efter år 2000 ligger över 70 %.
- tillverkningsindustri: Andelen anställda ökar från 10 % 1850 till 1950-talet då den kulminerar (når som högst) med något över 30 %. Sedan sjunker andelen anställda långsamt till strax över 20 % i slutet av 90-talet. I början av 2000-talet inträffar en ökning till ca 25 %.
- jordbruk: Andelen anställda, som låg kring 76 % år 1850, sjunker sedan kontinuerligt under större delen av perioden så att den ligger kring 20 % år 1950 och endast 5 % kring 1970. Andelen fortsätter sedan att sjunka om än i långsammare takt, för att efter år 2000 ligga kring 2 %.

152

Foto. En lång grustäckt havsstrand där vågorna rullar in.

I förgrund står en kvinna bredvid två cyklar med fastspänd packning.

152

Diagram med en kurva. Ökningen av antalet turister räknat i miljoner under perioden 1995 till 2010.

Diagrammet visar en ökande trend för turismen under i stort sett hela den aktuella perioden från 528 miljoner år 1995 till 940 miljoner år 2010.

Undantagen utgörs av en period i början av 2000-talet då ökningen planar ut kring 675 miljoner och tiden närmast efter år 2008 då den tillfälligt sjunker från 913 miljoner till 877 miljoner (innan den åter igen ökar till 940 miljoner).

153

Foto. En man sitter längst bak i en liten båt och stakar sig fram längs en smal "vattenväg" genom mangroven som skuggas av en "tunnel" av täta lövverk.

153

Foto. Passagerare går ombord på ett flygplan som hör till lågprisbolaget "Ryanair".

154

Foto. En äldre man med vit skärmmössa går omkring medan han bär på flera stora tavlor. Tavlan längst ut (den enda synliga) föreställer en strand med kokospalmer, fiskebåtar och små hus i solnedgången.

158

Foto. Ett jättelikt fartyg fotograferat framifrån.

Hela fartygets däck är lastat med stora containrar (våldiga ställådor för transport av varor).

159

Foto taget uppifrån. Flera små smala öppna båtar ligger sida vid sida tätt intill varandra.

Var och en av dessa båtar utgör ett litet marknadsstånd fyllt med stora meloner, knippen med grönsaker och skålar och lådor fyllda med frukt, svamp, fisk och skaldjur.

Båtarnas ägare, som sitter bland varorna, bär bredbrättade halmhattar.

160

Illustration. En stor del av arbetarna som lossar lådorna med te är kineser (de utmärker sig genom att ha rakade huvuden med mycket långa hårflätor i nacken).

Några män klädda i frack och hög cylinderhatt undersöker teets kvalitet.

161

Världskarta. Följande är utmärkt på kartan:

Medlemmar i WTO: Större delen av världens länder.

Länder som förhandlar om medlemskap: Algeriet, Libyen, Nordsudan, Etiopien, Liberia, Vitryssland, Bosnien Hercegovina, Serbien, Kazakstan, Uzbekistan, Iran, Irak, Syrien, Afghanistan och Bhutan.

Länder som ej är medlemmar: Grönland, Franska Guyana (nordöstra Sydamerika), Turkmenistan, Sydsudan, Eritrea och Somalia.

164

Europakarta. EU:s 28 medlemsstater.

Kartan återges:

- Medlemmar i EU: Portugal, Spanien, Irland, Storbritannien, Frankrike, Liechtenstein, Luxemburg, Belgien Nederländerna, Tyskland, Tjeckien, Slovakien, Polen, Österrike, Ungern, Slovenien, Kroatien, Rumänien, Bulgarien, Grekland, Malta, Cypern, Danmark, Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen.
- Kandidatländer: Island, Serbien, Montenegro, Makedonien och Turkiet.
- Icke medlemmar: Norge, Ryssland, Vitryssland, Ukraina, Moldavien, Schweiz, Bosnien Hercegovina och Albanien.

166

Foto. Medlemmarna i Swedish House Mafia under en konsert.

166

Foto. Papplådor fyllda med bananer inslagna i plast. Etiketter klistrade tvärs över lådorna bär texten "par avion", "by air".

166

Diagram med en kurva som anger varuexportens ökning under perioden 1990 till 2013 på en skala från 50 till 400 (där åren 2011-2013 utgör en prognos).

Fram till 2007 sker en kontinuerlig ökning av varuexportens volym från 100 år 1990 till ca 280 år 2007.

Hade denna trend fortsatt under de följande åren skulle varuexportens volym uppgått till ca 375 år 2013.

Så blir det emellertid inte. Istället inträffar en plötslig nedgång 2008 så att varuexportens volym hamnar kring 250 år 2009.

Därefter börjar volymen öka igen och hamnar på knappt 300 år 2011 med en prognostiserad ökning till ca 325 år 2013.

167

Cirkeldiagram. Diagrammet återges:

- Belgien 44 mdkr
- Frankrike 49 mdkr
- Kina 50 mdkr
- Ryssland 55 mdkr
- Finland 56 mdkr
- Storbritannien 69 mdkr
- Danmark 82 mdkr
- Nederländerna 88 mdkr

- Norge 92 mdkr
- Tyskland 193 mdkr
- Övriga 335 mdkr
- Totalt 1112 mdkr

168

Foto taget snett uppifrån.

En långtradare kör över en vägbro som i sin tur korsar en järnvägslinje.

169

Foto. En kvinna som har håret täckt av ett åtsittande tygstycke sitter bakom staplar av stora runda och ljusa "bildäcksliknande" bröd.

169

Karta. Centrala och östra Medelhavet och Asien till Stilla havet.

Kartan visar hur städer i väst som Konstantinopel (dagens Istanbul) och Damaskus stod i förbindelse med städer som Beijing, Shangdu och Nanjing i östra Kina via handelsvägar som passerade städerna Bishek, Osh och Samarkand i Centralasien och Teheran i Persien.

170

Två kartor.

Upptill:

Karta över Nordamerika där följande två kanaler är utmärkta:

1. Eriekanalen i delstaten New York som grävdes för att knyta ihop Lake Erie (en av de stora sjöarna) med Hudsonfloden och Atlanten.
2. Illinois- and Michigan Canal som förbinder Lake Michigan (en annan av de stora sjöarna i norr) med floden Mississippi och Mexikanska golfen i söder.

Ned till:

Europakarta som visar hur Europakanalen fogar ihop Donau och Rhen så att det nu finns en flodförbindelse mellan Svarta Havet och Atlanten.

170

Foto. Ett stort fartyg ligger vid en kaj i hamnen.

En hög metallställning bär upp en lång röd vågrätt "ramp" som sticker ut ovanför fartyget.

171

Foto. I förgrunden spänner en lång vägbro över floden.

I bakgrunden (ovanför den bortre stranden) ligger ett stort slott med tre torn, tegeltak och vita väggar uppe på en höjd.

173

Foto. En ung präst iförd kaftan och vit bredbrättad hatt höjer sin hand när han välsignar en lastbil som är täckt av blomsterkransar i rött och vitt.

Prästen står omgiven av en kvinna, två män och ett par pojkar.

174

Foto. Sommarklädda människor som bär på väskor och kassar trängs på perrongen bredvid ett tåg.

175

Foto. Maglev-tåget (ett ytterst strömlinjeformat höghastighetståg) står vid perrongen där en skara resenärer väntar.

En genomskinlig och meterhög plexiglasskärm som löper längs perrongens kant skyddar passagerarna från spåren.

176

Stapeldiagram som omfattar tre staplar för åren 1990, 2010 och "2010 med konstant trafik sedan 1990".

Var och en av staplarna är indelade i fyra fält som betecknar de fyra kategorierna "personbil", "lätt lastbil", "buss", "tung lastbil" samt "motorcykel och moped".

(Alla angivna sifferuppgifter är ungefärliga):

år 1990

- Personbil: 13
- Lätt lastbil: 1
- Buss: 0,6
- Tung lastbil: 3,3
- Motorcykel och moped: knappt 0,1

år 2010 (+10 %)

- Personbil: 13
- Lätt lastbil: 2
- Buss: 0,5
- Tung lastbil: 4,5
- Motorcykel och moped: 0,2

år 2010 (-15 %) med konstant trafik sedan 1990

- Personbil: 10,5
- Lätt lastbil: 1
- Buss: 0,6
- Tung lastbil: 3,4
- Motorcykel och moped: 0,5

176

Rymdfoto. En satellit som kan liknas vid en låda med stora "vidhäftande" rektangulära solcellspaneler avtecknar sig mot jordens yta (som på bilden är nästan helt dold av moln).

177

Foto. En liten öppen traditionell träbåt med beslagna (hopvikta) segel ligger förtöjd längs en kaj.

Besättningen är klädda som skärgårdsbor vid förra sedelskiftet (vegamössa, svart väst och svarta byxor till vit skjorta för männen och vit lång klänning med vit klut över hjässan för kvinnorna).

177

Svart-vitt foto. En ung man iförd mörk kostym med vit skjorta och slips talar i en mycket stor mobiltelefon.

Han håller i en penna och har en uppslagen attachéportfölj framför sig.

178

Diagram med en kurva. Diagrammets kurva (som har formen av en nästan rak diagonal linje) visar en oavbruten ökning av antalet mobilabonnemang från något över 20 år 2003 till ca 93 år 2013.

178

Svart-vitt foto. En stor dator täcker en lång vägg.

Datorn är täckt av rader av kontrollknappar och massor av sladdar av varierande tjocklek.

En man står på knä vid maskinen och arbetar med något.

179

Foto. En tjej spelar ett datorspel på en smartphone.

I bakgrunden skimtar en större skärm med ett annat spel.

179

Foto taget uppifrån. En stor skara människor sträcker ut sina öppna händer mot en stor boll som är utformad som en jordglob.

183

Foto. Utsikt över modern storstadsbebyggelse med skyskrapor och tättrafikerade vägar i mörker.

Allt är upplyst av otaliga lampor.

184

Fotomontage. Turning Torso och Eiffeltornet tornar upp sig sida vid sida mot en blå himmel.

185

Foto. Turister står i en smal stenlagd gränd som löper genom spetsiga portaler och kantas av fasader dekorerade med blå ornament.

Bakgrunden domineras av två stora blå kupoler.

186

Foto. Ruiner från antiken omgivna av ett kallt och torrt landskap.

En rak stenlagd väg kantad av pelare i varierande grad av förfall leder fram till en hög portal.

186

Foto. En hög akvedukt sträcker sig tvärs över en flod som flyter fram mellan vita klippor.

Akvedukten kan sägas bestå av tre långa rader av portaler som är staplade ovanpå varandra (där den översta radens portaler är avsevärt mindre än de två föregående).

187

Foto. Turister går längs en hög kaj som kantar en stilla vattenyta.

Omfattande stenbyggnader med arkader (pelargångar) och torn (som i flera fall är delvis raserade) speglar sig i vattnet dit breda trappor leder ned.

Höga palmer växer framför byggnadernas fasader.

188

Foto. En medeltida katedral med höga torn och stora spetsbågade fönster tornar upp sig över ett torg.

I förgrunden står tre turister med ryggsäckar, hattar och solglasögon.

189

Foto. En basargata kantad av affärer löper under stora rundade portaler.

Basargatan ligger helt under tak och är upplyst av många lampor som sprider ett varmt sken över de beslöjade kvinnorna och barhuvade männen som rör sig utmed affärernas varuutbud.

190

Foto. En stor löpartävling fyller den mycket breda och raka trädkantade boulevarden med deltagare så långt ögat når.

I bakgrunden avtecknar sig den stora triumfbågen vid boulevardens ena ände mot en blå sommarhimmel.

191

Foto. Två unga män står och gräver i ett odlingsland som ligger framför en förfallen tegelbyggnad.

192

Svart-vitt foto. Stor envånings stationsbyggnad med högt sadeltak (tak som sluttar åt två håll).

Många människor i olika åldrar rör sig framför stationsbyggnaden och på perrongerna.

192

Svart-vitt foto. Domusvaruhus som omfattar flera våningar. I förgrunden väntar några personer vid övergångsstället till en snömoddig väg.

193

Foto. Ett stort område i Stockholms innerstad är fullständigt jämnat med marken. I förgrunden passerar en buss på en bred väg.

193

Foto. Utsikt över ett stort torg täckt av flera runda dammar med fontäner omgivna av stora stenlagda cirklar i samma format som dammarna.

En rad gatlyktor där varje stolpe förgrenar sig till flera runda lampor sträcker sig ut över torget.

Modernistiska byggnader med många fönster och oregelbundna tak kantar torget.

194

Foto. Två män sitter sida vid sida och äter med pinnar i en restaurangmiljö där stora målningar hänger på omålade väggar av rött tegel.

195

Foto. Långa rader av envånings slumbostäder som är byggda i många "våningsplan" (ungefär som trappsteg) i en sluttning.

Bostäderna - som är byggda i skiftande material - är försedda med utskjutande tak täckta med tegel eller korrugerad plåt.

196

Foto. En pojke i tolvårsåldern och en grönklädd kvinna med slöja som håller ett litet barn i famnen sitter på marken framför ett plasttält.

197

Teckning. I förgrunden ligger en liten upplyst hydda med palmbladstäckt tak vid en strand. Fler personer som sitter inne i hyddan avtecknar sig som silhuetter mot ljuset därinne.

Utanför hyddan står två vuxna med väskor och ett barn och betraktar en väldig stad med upplysta skyskrapor som tornar upp sig mot stjärnhimlen på andra sidan vattnet.

198

Foto. Hela torget är täckt av lättklädda utövare av yoga som för tillfället ligger utsträckta på rygg på sina mattor med huvudena vända mot kameran.

Omgivningarna utgörs av skyskrapor vars väggar är täckta med reklam.

199

Foto. Katedralens yttre består av ett stort antal vinklade vita "bågar" med spetsiga ändrar som är samlade så att de tillsammans bildar en slags "krona" kring byggnadens runda och platta tak.

201

Världskarta. Följande är utmärkt på kartan:

Stora städer

>10 miljoner:

- Nordamerika: Los Angeles, New York, Mexico City.
- Sydamerika: Rio de Janeiro, São Paulo och Buenos Aires.
- Europa: London, Paris och Moskva.
- Sydvästasien: Istanbul.
- Afrika: Lagos, Kinshasa och Kairo.
- Sydasien: Karachi, Bombay, Delhi, Calcutta, Dacca, Jakarta och Manila.
- Östasien: Peking, Shanghai, Guangzhou, Tokyo och Nagoya.

5–10 miljoner:

- Nordamerika: Toronto, Chicago, Miami, New Orleans, Houston, Dallas och Austin.
- Sydamerika: Bogota, Lima, Santiago och Niterói (intill Rio de Janeiro).
- Europa: Madrid och Barcelona.
- Afrika: Luanda.
- Sydvästasien: Bagdad och Teheran.
- Sydasien: Lahore, Ahmadabad, fler städer utmed Indiens sydvästkust och sydspets (kring och i närheten av Bombay), Bangkok, Ho Chi Minh (Saigon), Kuala Lumpur och Singapore.
- Östasien: Harbin (i nordöstra Kina), Anshan, Pyongyang, Nanjing, Ningbo, Wuhan, Chengdu, Guiyang och Hiroshima (Japan).

Andel stadsbor

0–25 %

- Västafrika: Niger
- Östafrika: Sydsudan, Etiopien, Uganda, Rwanda, Burundi och Malawi.
- Oceanien: Papua Nya Guinea.

25–50 %

- Sydamerika: Guyana.
- Europa: Bosnien Hercegovina.
- Nordafrika: Egypten
- Västafrika: Sierra Leone, Guinea, Mali, Burkina Faso och Togo.
- Centralafrika: Tchad och Centralafrikanska Republiken.
- Östafrika: Nordsudan, Somalia och Madagaskar.
- Södra Afrika: Zimbabwe och Moçambique.
- Västasien: Israel, Libanon och Jemen.
- Centralasien: Uzbekistan, Kirgizistan, Tadzjikistan och Afghanistan.
- Sydasien: Pakistan, Indien, Sri Lanka, Nepal, Bhutan, Bangladesh, Burma, Kambodja, Vietnam och Laos.

50–75 %

- Nordamerika: Belize, Honduras, El Salvador, Nicaragua och Costa Rica.
- Sydamerika: Paraguay.
- Europa: Portugal, Belgien, Slovakien, Slovenien, Kroatien, Serbien, Monte Negro, Albanien, Makedonien, Bulgarien, Rumänien, Moldavien, samt Georgien.
- Nordafrika: Marocko.
- Västafrika: Mauretaniens, Senegal, Guinea Bissau, Liberia, Elfenbenskusten, Ghana, Benin och Nigeria.
- Centralafrika: Ekvatorialguinea, Kongo, Kongo-Kinshasa.
- Södra Afrika: Angola, Namibia, Zambia och Botswana.
- Centralasien: Kazakstan och Turkmenistan.
- Sydasien: Thailand, Filippinerna och Indonesien.
- Östasien: Kina, Taiwan och Nordkorea.

75–100 %

- Nordamerika: Nästan hela kontinenten (undantaget utgörs av flera länder i Centralamerika).
- Sydamerika: Nästan hela kontinenten.
- Europa: Större delen av länderna i Syd- Väst- Central- och Östeuropa samt hela Ryssland.
- Nordafrika: Västsahara, Algeriet, Tunisien och Libyen.
- Centralafrika: Kamerun och Gabon.
- Södra Afrika: Sydafrika, Lesotho och Swaziland.
- Västra Asien: Jordanien, Saudiarabien, Oman, Irak, Iran, Turkiet, Armenien och Azerbajdzjan.
- Sydasien: Malaysia.
- Östasien: Mongoliet, Sydkorea och Japan.
- Oceanien: Australien och Nya Zeeland.

202

Foto. Utsikt över en bred flod omgiven av ett gigantiskt stadslandskap dominerat av tät bebyggelse med höghus och skyskrapor.

Staden (som tonar bort i den täta smoggen) är belyst av en röd aftonsol vars ljus speglas i flodens blanka vattenyta.

203

Foto. Två tjejer står vid ett ställ med hyrcyklar i London.

En pelare bredvid cyklarna bär en karta över centrala London.

203

Foto. Vy längs med den tättrafikerade Hornsgatan på Södermalm i Stockholm.

206

Foto. Skyskrapan "Turning Torso" sedd från en hamn för fritidsbåtar omgiven av nybyggda flervåningshus.